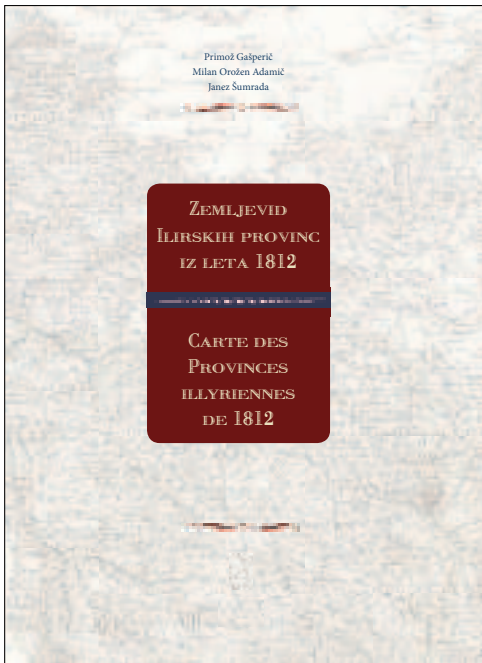

KNJIŽEVNOST

Primož Gašperič, Milan Orožen Adamič, Janez Šumrada:
Zemljevid Ilirskih provinc iz leta 1812 / Carte des Provinces illyriennes de 1812
 Ljubljana 2012: Založba ZRC, 114 strani, ISBN 978-961-254-390-7

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU je ob šestdeseti obletnici delovanja svojega Oddelka za tematsko kartografijo skupaj z Arhivom Republike Slovenije izdal faksimile zemljevida Ilirskih provinc Gaetana Palme iz leta 1812 s spremljajočo znanstveno monografijo in tako nadaljeval z izdajanjem zgodovinsko pomembnih kartografskih del. Leta 2006 je ob šestdesetletnici inštituta izdal faksimile Atlanta, prvega atlasa sveta v slovenskem jeziku. Nič nenavadnega ni, da inštitut obletnice proslavlja prav z izdajami tako pomembnih atlasov in zemljevidov, saj je inštitut zibelka slovenske institucionalne kartografije. Že 7. februarja 1952 je namreč skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti ustanovila Kartografski zavod, ki se je leta 1979 preimenoval v Kartografski oddelek, leta 1994 pa v Oddelek za tematsko kartografijo. Svetovno odmevnost je oddelek dosegel predvsem s pripravo nekaterih temeljnih kartografskih del o Sloveniji, na primer obsežnim Geografskim atlasom Slovenije leta 1998, Nacionalnim atlasom Slovenije leta 2001 ob desetletnici samostojnosti Slovenije v slovenskem in angleškem jeziku, zemljevidom Slovenije za *National Geographic Society* leta 2006, prvim Popisnim atlasom Slovenije leta 2007 in atlasom *Slovenia in Focus* v angleškem jeziku, ki je izšel 1. januarja 2008 ob začetku slovenskega predsedovanja Evropski uniji.

Evropsko razsežnost pa ima tudi izdaja zemljevida Ilirskih provinc Gaetana Palme, saj zgodovinsko, geografsko in kartografsko povezuje Slovenijo in Francijo.

Faksimile zemljevida s polnim imenom *Carte des Provinces illyriennes, comprenant la Bosnie l'Herzégovine le Monténéro et quelques pays adjacens* ima dolžino 124 cm, širino 93 cm, shranjen pa je v tulcu. Zemljevid sestavlja štiri enako veliki listi, ki merijo po 62 krat 46 cm.

◀ *Slika: Zemljevid Ilirskih provinc z Bosno, Hercegovino, Črno goro in nekaterimi sosednjimi deželami (Gaetano Palma, 1812).*

Na prvem listu so prikazana ozemlja današnje Vzhodne Tirolske, Avstrijske Koroške, vzhodne Italije, Slovenije in Hrvaške. Navedena so imena območij: Koroška (*Carinthie*, označena z rimsko I), Istra (*Istrie*, II), Kranjska (*Carniole*, III), civilna Hrvaška (*Croatie Civile*, IV), Vojna Krajina (*La Croatie Militaire*, VII), ozemlje Hrvaške pod turško oblastjo (*Croatie Turque*, VIII).

Na drugem listu so območja Slavonije, Srema do Beograda, tok Donave vzhodno od Beograda do današnje meje z Romunijo ter severni del Bosne do Save in Drine.

Na tretjem listu je prikazana srednja Dalmacija (*Dalmatie*, V) južno od otoka Lošinja do otokov Brača in Hvara, na kopnem pa severno od gorskega grebena Velebita in Dinare.

Na četrtem listu so prikazana ozemlja južne Dalmacije, bivše Dubrovniške republika (*Province de Raguse*, VI), Bosne (*Bosnie*, IX), Hercegovine (*Herzegovine*, X) in Črne gore (*Montenero*, XI).

Relief je narisano z različno dolgimi, širokimi in usmerjenimi črticami. Ceste so razložene v legendi. Delijo se na glavne poti (*Grande Route*), označene z vzporednima črtama, kolovozne poti (*Chemin Carrossable*), označene s pikčasto in neprekinjeno črto, in pešpoti (*Chemin pur les Pietons et Chevaux*), označene s črto. Kraji so glede na velikost razdeljeni v štiri kategorije: glavno mesto (*VILLE CAPITALE*), sedež province (*CHEF-LIEU de Province*), sedež okraja (*Chef-Lieu de District*) ter trgi (*Bourg*) in vasi (*Village*). Označeni so z različno pisavo in s krogi, v katerih leži večja ali manjša pika. Zunanjo mejo Ilirskih provinc (*Limite d'Etat*) ponazarjajo križci, meje med provincami (*Limite de Province*) pa pikice. V legendi so razložene tudi oznake za poštne postaje in razdalje (*Relai de Poste*, *Une Poste*). Merilo zemljevida je približno 1 : 650.000.

Barvna monografija meri 270 krat 365 mm. Oblikoval jo je Andrej Furlan v francoskih oziroma slovenskih nacionalnih barvah. Celotno besedilo je v slovenskem in francoskem jeziku. Prevod v francoščino je prispevala Florence Gacoin Marks. Poleg Uvodne besede in Predgovora jo sestavlja 8 poglavij.

Janez Šumrada podaja zgodovinski opis Državnopravnega statusa Ilirskih provinc s kratkim pregledom upravne ureditve (strani 8 do 33) in Oris nekaterih dosežkov francoske kartografije ob vzhodnem Jadranu in v vzhodnih Alpah (strani 34 do 45). Primož Gašperič in Milan Orožen Adamič sta prispevala poglavji Opis zemljevida »Carte des Provinces illyriennes, comprenant la Bosnie l'Herzegovine le Monténéro et quelques pays adjacens« (strani 46 do 58) in Pomanjšana karta Ilirskih provinc z mejami in najpomembnejšimi naselji (strani 59 do 61). Bolj tehnična pa so končna poglavja. Josip Kalanović, Adrijan Kopitar, Janez Šumrada in Ornata Tadin so pripravili Razpredelnico upravne razdelitve Ilirskih provinc (strani 62 do 77), Primož Gašperič je izdelal Pojasnila k imenskemu kazalu (strani 78 do 79) in skupaj z Renato Šolar še Imensko kazalo z lego po kvadrantih (strani 80 do 83). Sledi Reprodukcijska zemljevida Ilirskih provinc (strani 84 do 109), monografijo pa sklenejo Viri in literatura (strani 110 do 114).

Zemljevid Ilirskih provinc je delo danes skoraj neznanega avtorja Gaetana Palme, kljub temu pa sodi med najbolj kakovostne kartografske izdelke časa, v katerem je nastal. Razmeroma veliko merilo in za tisti čas zelo kakovosten kartografski prikaz reliefa ter razčlenitev nekaterih kartografskih elementov so glavne odlike zemljevida.

Dvestota obletnica nastanka tega, za nas Slovence še posebej zanimivega kartografskega izdelka je bila res izvrstna priložnost za izdajo njegovega faksimila. Največja zahvala za uresničitev večletnega slovensko-francoskega projekta velja trem glavnim avtorjem, ki so za njegovo uresničitev vložili res veliko znanstvenega dela in organizacijskega truda.

Drago Perko